Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (szósta izba)

z dnia 13 lutego 2020 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych – Dyrektywa (UE) 2016/343 – Domniemanie niewinności i prawo do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym – Artykuł 8 ust. 1 i 2 – Przesłanki wymagane przez uregulowanie krajowe do celów przeprowadzenia rozprawy pod nieobecność oskarżonego – Brak stawiennictwa oskarżonych na niektórych rozprawach z przyczyn od nich zależnych albo niezależnych – Prawo do rzetelnego procesu sądowego

W sprawie C-688/18

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Spetsializiran nakazatelen sad (wyspecjalizowany sąd karny, Bułgaria) postanowieniem z dnia 22 października 2018 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 6 listopada 2018 r., w postępowaniu karnym przeciwko

TX,

UW,

TRYBUNAŁ (szósta izba),

w składzie: M. Safjan (sprawozdawca), prezes izby, L. Bay Larsen i C. Toader, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Pikamäe,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu rządu portugalskiego – L. Inez Fernandes, P. Barros da Costa, L. Medeiros i D. Pires, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Komisji Europejskiej – R. Troosters i Y. Marinova, w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

* Język postępowania: bułgarski.

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 8 ust. 1 i 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym (Dz.U. 2016, L 65, s. 1).

2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania karnego wszczętego przeciwko TX i UW pod zarzutem udziału w zorganizowanej grupie przestępczej.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Zgodnie z motywami 9, 33–37, 44 i 47 dyrektywy 2016/343:

„(9) Celem niniejszej dyrektywy jest wzmocnienie prawa do rzetelnego procesu sądowego w postępowaniu karnym przez ustanowienie wspólnych norm minimalnych dotyczących niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie.

[…]

(33) Prawo do rzetelnego procesu sądowego stanowi jedną z podstawowych zasad społeczeństwa demokratycznego. Prawo podejrzanych i oskarżonych do obecności na rozprawie wywodzi się z tego prawa i powinno być zapewnione w całej Unii [Europejskiej].

(34) Jeżeli z przyczyn niezależnych od podejrzanych lub oskarżonych nie są oni w stanie stawić się na rozprawie, powinni mieć możliwość zwrócenia się o wyznaczenie nowego terminu rozprawy w ramach czasowych przewidzianych prawem krajowym.

(35) Prawo podejrzanych lub oskarżonych do obecności na rozprawie nie jest prawem bezwzględnym. W pewnych okolicznościach podejrzani lub oskarżeni powinni mieć możliwość zrzeczenia się tego prawa, w sposób wyraźny lub dorozumiany, lecz jednoznaczny.

(36) W pewnych okolicznościach powinna istnieć możliwość wydania orzeczenia w przedmiocie winy lub niewinności podejrzanego lub oskarżonego, nawet jeżeli jest on nieobecny na rozprawie. Może tak być w przypadku, gdy podejrzany lub oskarżony nie stawia się na rozprawie, pomimo że został on we właściwym czasie poinformowany o tej rozprawie i o konsekwencjach niestawiennictwa. Poinformowanie podejrzanego lub oskarżonego o rozprawie należy rozumieć jako doręczenie mu wezwania do rąk własnych lub przekazanie mu inną drogą urzędowej informacji o terminie i miejscu rozprawy w sposób, który umożliwia dowiedzenie się o tej rozprawie. Powiadomienie podejrzanego lub oskarżonego o konsekwencjach niestawiennictwa powinno w szczególności oznaczać powiadomienie tej osoby, iż orzeczenie może zostać wydane pod jej nieobecność na rozprawie.

(37) Powinna również istnieć możliwość przeprowadzenia rozprawy, która może skutkować wydaniem orzeczenia w przedmiocie winy lub niewinności pod nieobecność podejrzanego lub oskarżonego, gdy podejrzany lub oskarżony został o niej poinformowany i umocował obrońcę z własnego wyboru lub wyznaczonego z urzędu do reprezentowania go na rozprawie, i który [to obrońca] reprezentował podejrzanego lub oskarżonego.

[…]

(44) Zasada skuteczności prawa unijnego zobowiązuje państwa członkowskie do wprowadzenia odpowiednich i skutecznych środków naprawczych na wypadek naruszenia prawa przyznanego jednostkom w prawie unijnym. Skuteczny środek naprawczy dostępny na wypadek naruszenia któregokolwiek z praw określonych w niniejszej dyrektywie powinien, w miarę możliwości, wywierać skutek polegający na postawieniu podejrzanych lub oskarżonych w takiej samej sytuacji, w jakiej znaleźliby się, gdyby dane naruszenie nie wystąpiło, w celu ochrony prawa do rzetelnego procesu sądowego i prawa do obrony.

[…]

(47) Niniejsza dyrektywa potwierdza prawa podstawowe i zasady uznane w Karcie [praw podstawowych Unii Europejskiej, zwanej dalej »kartą«] i [europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zwanej dalej »EKPC«], w tym zakaz tortur oraz nieludzkiego lub poniżającego traktowania, prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego, poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, prawo człowieka do integralności, prawa dziecka, integrację osób niepełnosprawnych, prawo do skutecznego środka prawnego i do bezstronnego sądu [rzetelnego procesu sądowego], domniemanie niewinności i prawo do obrony. Należy uwzględniać w szczególności art. 6 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE), zgodnie z którym Unia uznaje prawa, wolności i zasady ustanowione w karcie oraz zgodnie z którym prawa podstawowe zagwarantowane w EKPC oraz wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych państwom członkowskim winny stanowić zasady ogólne prawa Unii”.

4 Artykuł 1 tej dyrektywy, zatytułowany „Przedmiot”, stanowi:

„W niniejszej dyrektywie ustanawia się wspólne normy minimalne dotyczące:

a) niektórych aspektów domniemania niewinności w postępowaniu karnym;

b) prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym”.

5 Artykuł 8 tej dyrektywy, zatytułowany „Prawo do obecności na rozprawie”, w ust. 1 i 2 stanowi:

„1. Państwa członkowskie zapewniają podejrzanym lub oskarżonym prawo do obecności na rozprawie.

2. Państwa członkowskie mogą postanowić, że rozprawa, której wynikiem może być orzeczenie w przedmiocie winy lub niewinności podejrzanego lub oskarżonego, może odbyć się pod jego nieobecność, pod warunkiem że:

a) podejrzanego lub oskarżonego powiadomiono we właściwym czasie o rozprawie i o konsekwencjach niestawiennictwa; lub

b) podejrzany lub oskarżony, którego powiadomiono o rozprawie, jest reprezentowany przez umocowanego obrońcę, wybranego przez tego podejrzanego lub oskarżonego lub wyznaczonego z urzędu”.

Prawo bułgarskie

6 Artykuł 55 ust. 1 Nakazatelno-protsesualen kodeks (kodeksu postępowania karnego, zwanego dalej „NPK") stanowi:

„Oskarżony korzysta z następujących praw:

[…]

do udziału w postępowaniu karnym […]".

7 Artykuł 94 ust. 1 NPK przewiduje:

„Udział obrońcy w postępowaniu karnym jest obowiązkowy, jeżeli:

[…]

8. sprawa zostaje rozpoznana pod nieobecność oskarżonego;

[…]".

8 Artykuł 247b ust. 1 NPK stanowi:

„Na wniosek sędziego sprawozdawcy odpis aktu oskarżenia doręcza się oskarżonemu. Poprzez doręczenie aktu oskarżenia oskarżonego powiadamia się o rozprawie wstępnej oraz o kwestiach, o których mowa w art. 248 ust. 1, o jego prawie do stawienia się wraz z obrońcą oraz o możliwości wyznaczenia obrońcy w przypadkach przewidzianych w art. 94 ust. 1, a także o tym, że sprawa może zostać rozpoznana i rozstrzygnięta pod jego nieobecność, o ile spełnione są przesłanki przewidziane w art. 269".

9 Artykuł 269 NPK ma następujące brzmienie:

„1) W sprawach, w których oskarżonemu zarzucono popełnienie ciężkiego przestępstwa, jego obecność na rozprawie jest obowiązkowa.

2) Sąd może zarządzić stawiennictwo oskarżonego również w przypadkach, w których jego obecność nie jest wymagana, jeżeli stawiennictwo jest konieczne do ustalenia prawdy obiektywnej.

3) Gdy nie stoi to na przeszkodzie ustaleniu prawdy obiektywnej, sprawę można rozpoznać pod nieobecność oskarżonego, jeżeli:

[…]

3. został prawidłowo wezwany, nie wskazał ważnych powodów usprawiedliwiających niestawiennictwo, a procedura określona w art. 247b ust. 1 została zachowana;

[…]".

10 Artykuł 423 NPK stanowi:

„1) W ciągu sześciu miesięcy od powzięcia wiadomości o prawomocnym wyroku skazującym lub jego faktycznym przekazaniu Republice Bułgarii przez inne państwo osoba skazana pod swą nieobecność może wystąpić z wnioskiem o wznowienie postępowania karnego, powołując się na swoją nieobecność w postępowaniu karnym. Wniosek podlega uwzględnieniu, z wyjątkiem przypadków, gdy albo osoba

skazana zbiegła po przedstawieniu zarzutów w postępowaniu przygotowawczym, z tym skutkiem, że czynności procesowe na podstawie art. 247b ust. 1 nie mogą zostać wykonane, albo po wykonaniu tych czynności osoba skazana nie stawiła się na rozprawie bez uzasadnionej przyczyny.

2) Wniosek nie zawiesza wykonania wyroku skazującego, chyba że sąd postanowi inaczej.

3) Postępowanie w sprawie wznowienia postępowania karnego zostaje zakończone, jeżeli osoba skazana pod swą nieobecność nie stawi się na rozprawie bez uzasadnionej przyczyny.

[…]”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

11 Spetsializirana prokuratura (wyspecjalizowana prokuratura, Bułgaria) wszczęła postępowanie karne przeciwko 13 osobom oskarżonym o kierowanie zorganizowaną grupą przestępczą lub uczestnictwo w tej grupie, której celem było dokonywanie zabójstw, rozbojów i kradzieży, a także o dopuszczenie się innych przestępstw w ramach owej grupy przestępczej. Dwie z oskarżonych osób to TX i UW, którym zarzuca się udział w tej grupie przestępczej, przestępstwo zagrożone karą od trzech do dziesięciu lat pozbawienia wolności.

12 TX i UW zostali poinformowani o warunkach, na jakich rozprawa w ich sprawie może się odbyć pod ich nieobecność, w szczególności w przypadku niestawiennictwa bez uzasadnionej przyczyny, oraz o tym, że w takim przypadku ostateczne rozstrzygnięcie co do istoty sprawy będzie wobec nich skuteczne, bez możliwości zaskarżenia ze względu na to, że osobiście nie wzięli udziału w rozprawie.

13 W ramach postępowania w sprawie TX i UW przed Spetsializiran nakazatelen sad (wyspecjalizowanym sądem karnym, Bułgaria) odbyło się najpierw siedem rozpraw. Na każdej z tych rozpraw sprawa podlegała odroczeniu. Sąd odsyłający nie zarządził postępowania dowodowego i nie przeprowadził dowodów, ponieważ niektórzy z oskarżonych byli nieobecni w dniach tych rozpraw z powodu choroby. Sąd ten zbadał rzeczywisty powód tych nieobecności, ale mimo poważnych wątpliwości nie był w stanie zakwestionować zasadności nieobecności tych oskarżonych.

14 Zarządzeniami z dnia 19 i 26 kwietnia 2017 r. sąd odsyłający wypowiedział się w przedmiocie możliwości przeprowadzenia w sprawie w postępowaniu głównym rozprawy pod nieobecność wspomnianych oskarżonych.

15 W tym względzie, po pierwsze, stwierdził on, że obecność tych oskarżonych nie była niezbędna „do ustalenia prawdy obiektywnej” w rozumieniu przepisów krajowych w odniesieniu do zarzucanych czynów.

16 Po drugie, jeśli chodzi o rozpoznanie sprawy w postępowaniu głównym w przypadku nieobecności jednego z oskarżonych, na podstawie przepisów krajowych sąd odsyłający przyjął następujące zasady:

– obowiązkowa obecność adwokata, który faktycznie prowadzi obronę zainteresowanego;

– przesłanie zainteresowanemu odpisu protokołu z rozprawy, umożliwiającego mu zapoznanie się z zarządzonymi czynnościami dowodowymi i dowodami przedstawionymi pod jego nieobecność;

– możliwość wyrażenia przez zainteresowanego woli ponownego przeprowadzenia tych dowodów w jego obecności;

– prawo zainteresowanego, który nie stawił się z przyczyn od niego niezależnych, do powtórzenia w jego obecności dokonanych czynności;

– prawo zainteresowanego, który nie stawił się z przyczyn od niego zależnych, do powtórzenia, na jego wniosek, dokonanych czynności, jeżeli jego osobiste uczestnictwo w konkretnej czynności dowodowej jest niezbędne dla ochrony jego interesów.

17 Na 12 rozprawach wyznaczonych po zarządzeniach z dnia 19 i 26 kwietnia 2017 r. poszczególni oskarżeni nie stawiali się z różnych przyczyn.

18 Na rozprawę w dniu 16 maja 2018 r. nie stawił się TX, z niezależnej od niego przyczyny – a mianowicie choroby. Ze swej strony UW nie wyraził woli udziału w tej rozprawie. Ich obronę prowadzili umocowani przez nich adwokaci. Odpisy protokołu tej rozprawy zostały przekazane TX i UW, tak aby mogli oni zapoznać się z przeprowadzonymi pod ich nieobecność dowodami.

19 TX i UW stawili się na kolejnej rozprawie, która odbyła się w dniu 30 maja 2018 r. Po konsultacji z adwokatami oświadczyli, że zapoznali się z protokołem rozprawy z dnia 16 maja 2018 r. i z przeprowadzonymi pod ich nieobecność dowodami oraz że nie żądają ich ponownego przeprowadzenia z ich udziałem. Dokonane pod ich nieobecność czynności nie zostały powtórzone.

20 TX nie stawił się na rozprawie w dniu 1 października 2018 r., ponownie z powodu choroby. Był reprezentowany na tej rozprawie przez adwokata. Pod nieobecność TX sąd odsyłający przystąpił do przeprowadzenia określonych dowodów, a w szczególności przesłuchał głównego świadka oskarżenia powołanego przez prokuratora. Odpis protokołu tej rozprawy został przesłany do TX, aby zapoznał się on ze zgromadzonymi pod jego nieobecność dowodami.

21 TX stawił się na kolejnej rozprawie, która odbyła się w dniu 17 października 2018 r. Po konsultacji z adwokatem oświadczył, że zapoznał się z protokołem rozprawy z dnia 1 października 2018 r. i z przeprowadzonymi pod jego nieobecność dowodami oraz że wnosi o umożliwienie mu osobistego uczestnictwa w przesłuchaniu głównego świadka oskarżenia. Sąd odsyłający uwzględnił ten wniosek i przeprowadził dodatkowe przesłuchanie tego świadka. TX miał możliwość pełnego udziału w tym przesłuchaniu i zadania wszelkich pytań.

22 Jeśli chodzi o UW, sąd odsyłający wskazuje, że jako warunek przeprowadzenia postępowania pod nieobecność oskarżonego po wyrażeniu przez niego zgody przy pełnej znajomości faktów przepisy krajowe przewidują powiadomienie go o wyznaczeniu rozprawy, konsekwencjach niestawiennictwa oraz obowiązkowym udziale adwokata, o których to gwarancjach mowa w art. 8 ust. 2 lit. a) i b) dyrektywy 2016/343.

23 Sąd ten podkreśla, że ma wątpliwości co do zgodności z prawem Unii przepisów krajowych analizowanych w postępowaniu głównym, w szczególności w świetle motywu 35 dyrektywy 2016/343, oraz że wątpliwości te dotyczą warunków, na jakich zrzeczenie się prawa do obecności na rozprawie mogłoby skutecznie nastąpić.

24 W odniesieniu do TX, który nie stawił się na niektórych rozprawach z przyczyn niezależnych od jego woli, a mianowicie z powodu choroby, sąd odsyłający uważa, że w świetle motywu 34 dyrektywy 2016/343 można stwierdzić naruszenie prawa TX do udziału w rozprawie, o ile jego nieobecność była usprawiedliwiona. Sąd ten zastanawia się, czy takie naruszenie rzeczywiście miało miejsce, biorąc pod uwagę czynności, jakie zostały dokonane w następstwie tych rozpraw na wniosek TX.

25 W tym względzie, w odniesieniu do rozprawy, która odbyła się w dniu 16 maja 2018 r., sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy oświadczenie TX, zgodnie z którym nie wnosił o powtórzenie dokonanych czynności, stanowi skuteczne zrzeczenie się prawa do obecności na rozprawie i czy możliwość zrzeczenia się obecności na rozprawie, przewidziana w motywie 35 dyrektywy 2016/343, ma zastosowanie również do już dokonanych czynności procesowych. W odniesieniu do rozprawy, która

odbyła się w dniu 1 października 2018 r., sąd odsyłający dąży do ustalenia, czy dodatkowe przesłuchanie, w obecności TX, świadka oskarżenia powołanego przez prokuraturę stanowi wystarczający środek w świetle motywu 44 dyrektywy 2016/343.

26 Sąd odsyłający wyjaśnia, że obrońcy TX i UW uczestniczyli we wszystkich rozprawach prowadzonych w postępowaniu głównym.

27 W tych okolicznościach Spetsializiran nakazatelen sad (wyspecjalizowany sąd karny) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy prawo oskarżonego do obecności na rozprawie, określone w art. 8 ust. 1 i 2 w związku z motywami 35 i 44 dyrektywy 2016/343, zostaje naruszone, gdy jedną z rozpraw w sprawie karnej przeprowadzono pod nieobecność oskarżonego, a oskarżony został prawidłowo wezwany i powiadomiony o konsekwencjach swojego niestawiennictwa na rozprawie oraz był reprezentowany na rozprawie przez wybranego adwokata – w następujących wypadkach:

a) oskarżony nie stawił się z zależnej od niego przyczyny (a mianowicie zdecydował, że nie będzie uczestniczył w tej konkretnej rozprawie);

b) oskarżony nie stawił się z niezależnej od niego przyczyny (a mianowicie ze względu na chorobę), a następnie został powiadomiony o przeprowadzonych pod jego nieobecność czynnościach i przy pełnej znajomości faktów podjął decyzję, w której:

– oświadczył, że nie zaskarży zgodności z prawem tych czynności, powołując się na swoją nieobecność na rozprawie, i nie żąda powtórzenia ich w jego obecności;

– oświadczył, że chce wziąć udział w tych czynnościach, a sąd przeprowadził dodatkowe przesłuchanie wskazanej przez oskarżonego osoby i w pełni umożliwił oskarżonemu uczestniczenie w tym przesłuchaniu?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

28 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 8 ust. 1 i 2 dyrektywy 2016/343 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które przewidują, że w sytuacji gdy oskarżony został powiadomiony we właściwym czasie o rozprawie oraz o konsekwencjach niestawiennictwa na tej rozprawie i był on reprezentowany przez wybranego przez siebie umocowanego obrońcę, prawo oskarżonego do obecności na rozprawie nie zostało naruszone, jeżeli:

– oskarżony jednoznacznie postanowił nie stawić się na jednej z rozpraw prowadzonych w ramach jego procesu lub

– oskarżony nie stawił się na jednej z tych rozpraw z przyczyn od niego niezależnych, o ile po tej rozprawie został powiadomiony o dokonanych pod jego nieobecność czynnościach i przy pełnej znajomości faktów podjął decyzję, w której oświadczył, albo że nie będzie się powoływać na swoją nieobecność w celu zakwestionowania zgodności z prawem tych czynności, albo że wyraża wolę udziału w tych czynnościach, co skłoniło sąd krajowy, do którego wniesiono sprawę, do powtórzenia owych czynności, w szczególności poprzez przeprowadzenie dodatkowego przesłuchania świadka, w którym to przesłuchaniu oskarżony miał możliwość pełnego uczestniczenia.

29 Na wstępie należy zauważyć, że celem dyrektywy 2016/343, jak wynika z jej art. 1 oraz motywu 9, jest ustanowienie wspólnych norm minimalnych mających zastosowanie do postępowań karnych, dotyczących niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie [wyroki: z dnia 19 września 2018 r., Milev, C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, pkt 45; z dnia 5 września 2019 r., AH i in. (Domniemanie niewinności), C-377/18, EU:C:2019:670, pkt 38].

30 Ponadto należy przypomnieć, że tej dyrektywy nie można interpretować – w świetle minimalnego charakteru zamierzonego w niej celu polegającego na harmonizacji – jako instrumentu kompletnego i wyczerpującego (zob. podobnie postanowienie z dnia 12 lutego 2019 r., RH, C-8/19 PPU, EU:C:2019:110, pkt 59 i przytoczone tam orzecznictwo).

31 W tym względzie art. 8 ust. 1 tej dyrektywy stanowi, że państwa członkowskie zapewniają podejrzanym lub oskarżonym prawo do obecności na rozprawie.

32 Motyw 35 tej samej dyrektywy stanowi, że prawo podejrzanych lub oskarżonych do obecności na rozprawie nie jest prawem bezwzględnym i że w pewnych okolicznościach podejrzani lub oskarżeni powinni mieć możliwość zrzeczenia się tego prawa, w sposób wyraźny lub dorozumiany, lecz jednoznaczny.

33 Artykuł 8 ust. 2 dyrektywy 2016/343 stanowi zatem, że państwa członkowskie mogą postanowić, że rozprawa, której wynikiem może być orzeczenie w przedmiocie winy lub niewinności podejrzanego lub oskarżonego, może odbyć się pod jego nieobecność, pod warunkiem że, na mocy lit. a) tego przepisu, podejrzanego lub oskarżonego powiadomiono we właściwym czasie o rozprawie i o konsekwencjach niestawiennictwa lub, na mocy lit. b) tego przepisu, podejrzany lub oskarżony, którego powiadomiono o rozprawie, jest reprezentowany przez umocowanego obrońcę, wybranego przez tego podejrzanego lub oskarżonego lub wyznaczonego z urzędu.

34 Ponadto motyw 47 dyrektywy 2016/343 stanowi, że dyrektywa ta potwierdza prawa podstawowe i zasady uznane w karcie i EKPC, w tym prawo do rzetelnego procesu sądowego, domniemanie niewinności i prawo do obrony.

35 Jak wynika z motywu 33 tej dyrektywy, prawo podejrzanych i oskarżonych do obecności na rozprawie wywodzi się z prawa do rzetelnego procesu sądowego, zapisanego w art. 6 EKPC, któremu odpowiadają, jak stwierdzono w wyjaśnieniach dotyczących karty praw podstawowych (Dz.U. 2007, C 303, s. 17), art. 47 akapit drugi i trzeci oraz art. 48 karty.

36 W tym względzie z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wynika, że przeprowadzenie rozprawy jest podstawową zasadą zapisaną w art. 6 EKPC. Zasada ta ma szczególne znaczenie w sprawach karnych, w których zasadniczo powinien orzekać sąd pierwszej instancji spełniający wszystkie wymogi określone w art. 6 EKPC i w których podmiot prawa może zasadnie wymagać „wysłuchania", a także skorzystania w szczególności z możliwości ustnego przedstawienia argumentów na swoją obronę, wysłuchania zeznań go obciążających, przesłuchiwania świadków i zadawania pytań (wyroki ETPC: z dnia 23 listopada 2006 r. w sprawie Jussila przeciwko Finlandii, CE:ECHR:2006:1123JUD007305301, § 40; z dnia 4 marca 2008 r. w sprawie Hüseyin Turan przeciwko Turcji, CE:ECHR:2008:0304JUD001152902, § 31).

37 Zgodnie z tym orzecznictwem ani litera, ani duch art. 6 EKPC nie uniemożliwiają dobrowolnego zrzeczenia się przez daną osobę, wyraźnie lub w sposób dorozumiany, gwarancji rzetelnego procesu. Jednakże zrzeczenie się prawa do uczestniczenia w rozprawie musi zostać wykazane w sposób jednoznaczny i powinno mu towarzyszyć minimum gwarancji odpowiadających jego znaczeniu. Ponadto nie może mu stać na przeszkodzie żaden ważny interes publiczny (wyroki ETPC: z dnia 1 marca 2006 r. w sprawie Sejdovic przeciwko Włochom, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 86; z dnia 13 marca 2018 r. w sprawie Vilches Coronado i in. przeciwko Hiszpanii, CE:ECHR:2018:0313JUD005551714, § 36)

38 W sprawie w postępowaniu głównym wszczęto postępowanie karne przeciwko kilku osobom w związku z kierowaniem zorganizowaną grupą przestępczą lub udziałem w takiej grupie. Na początkowym etapie ich procesu oskarżeni zostali poinformowani, na podstawie przepisów krajowych, o warunkach, na jakich proces ten, w przypadku niestawienia się bez ważnego powodu, może odbyć się pomimo ich nieobecności. Ponadto obrońcy oskarżonych uczestniczyli we wszystkich rozprawach, jakie odbyły się w ramach ich procesu.

39 Pytanie prejudycjalne dotyczy w pierwszej kolejności sytuacji, w której oskarżony świadomie rezygnuje ze stawiennictwa na jednej z rozpraw prowadzonych w ramach procesu.

40 W świetle samego brzmienia art. 8 ust. 2 dyrektywy 2016/343 należy zauważyć, że w sprawie takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym zostały spełnione przesłanki określone zarówno w lit. a) tego przepisu, jak i w jego lit. b).

41 Ponadto z postanowienia odsyłającego wynika, że zrzeczenie się przez UW prawa do wzięcia udziału w rozprawie zostało obwarowane minimalnymi gwarancjami odpowiadającymi jego znaczeniu oraz że zrzeczenie się tego prawa nie wydaje się stać na przeszkodzie żadnemu ważnemu interesowi publicznemu.

42 W tych okolicznościach należy stwierdzić, że art. 8 ust. 2 dyrektywy 2016/343 nie stoi na przeszkodzie przepisom krajowym, które przewidują, że prawo oskarżonego do obecności na rozprawie nie zostaje naruszone, jeżeli jednoznacznie postanawia nie stawić się na jednej z rozpraw prowadzonych w ramach postępowania w jego sprawie, pod warunkiem że został o niej powiadomiony i był reprezentowany na tej rozprawie przez umocowanego obrońcę.

43 Pytanie zadane przez sąd odsyłający dotyczy w drugiej kolejności sytuacji, w której oskarżony nie mógł stawić się na rozprawach, które odbyły się w ramach jego procesu, z przyczyny od niego niezależnej, a mianowicie z powodu choroby.

44 Zgodnie z motywem 34 dyrektywy 2016/343, jeżeli z przyczyn niezależnych od podejrzanych lub oskarżonych nie są oni w stanie stawić się na rozprawie, powinni mieć możliwość zwrócenia się o wyznaczenie nowego terminu rozprawy w ramach czasowych przewidzianych prawem krajowym.

45 Sąd odsyłający zapytuje Trybunał, po pierwsze, o sytuację, w której oskarżony, który z przyczyn niezależnych od swojej woli nie mógł stawić się na rozprawie, która odbyła się w ramach jego procesu, i który został powiadomiony o czynnościach dokonanych pod jego nieobecność na tej rozprawie, oświadczył, że nie będzie się powoływał na tę nieobecność w celu zakwestionowania zgodności z prawem dokonanych czynności i że nie pragnie ich powtórzenia w jego obecności.

46 W tym kontekście należy zauważyć, że takie stanowisko może zostać uznane za jednoznaczne zrzeczenie się prawa do obecności na danej rozprawie.

47 Po drugie, sąd odsyłający odnosi się do sytuacji, w której oskarżony oświadczył, że pragnie powtórzenia w swojej obecności czynności dokonanych pod jego nieobecność, co doprowadziło do przeprowadzenia dodatkowego przesłuchania świadka, w którym to przesłuchaniu oskarżony miał możliwość pełnego udziału.

48 W tym względzie nie można postrzegać osoby, która uzyskała powtórzenie w swojej obecności czynności dokonanych podczas rozpraw, na które nie mogła się stawić, jako nieobecnej na rozprawie.

49 W świetle powyższych rozważań na zadane pytanie należy odpowiedzieć, że art. 8 ust. 1 i 2 dyrektywy 2016/343 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które przewidują, że w sytuacji gdy oskarżony został powiadomiony we właściwym czasie o rozprawie,

jak i o konsekwencjach niestawiennictwa na tej rozprawie, i był reprezentowany przez wybranego przez siebie umocowanego obrońcę, prawo oskarżonego do obecności na rozprawie nie zostało naruszone, jeżeli:

– oskarżony jednoznacznie postanowił nie stawić się na jednej z rozpraw prowadzonych w ramach jego procesu lub

– oskarżony nie stawił się na jednej z tych rozpraw z przyczyn od niego niezależnych, o ile po tej rozprawie został powiadomiony o dokonanych pod jego nieobecność czynnościach i przy pełnej znajomości faktów podjął decyzję, w której oświadczył, albo że nie będzie się powoływać na swoją nieobecność w celu zakwestionowania zgodności z prawem tych czynności, albo że wyraża wolę udziału w tych czynnościach, co skłoniło sąd krajowy, do którego wniesiono sprawę, do powtórzenia tych czynności, w szczególności poprzez przeprowadzenie dodatkowego przesłuchania świadka, w którym to przesłuchaniu oskarżony miał możliwość pełnego uczestniczenia.

W przedmiocie kosztów

50 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (szósta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 8 ust. 1 i 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie przepisom krajowym, które przewidują, że w sytuacji gdy oskarżony został powiadomiony we właściwym czasie o rozprawie, jak i o konsekwencjach niestawiennictwa na tej rozprawie, i był reprezentowany przez wybranego przez siebie umocowanego obrońcę, prawo oskarżonego do obecności na rozprawie nie zostało naruszone, jeżeli:

– **oskarżony jednoznacznie postanowił nie stawić się na jednej z rozpraw prowadzonych w ramach jego procesu lub**

– **oskarżony nie stawił się na jednej z tych rozpraw z przyczyn od niego niezależnych, o ile po tej rozprawie został powiadomiony o dokonanych pod jego nieobecność czynnościach i przy pełnej znajomości faktów podjął decyzję, w której oświadczył, albo że nie będzie się powoływać na swoją nieobecność w celu zakwestionowania zgodności z prawem tych czynności, albo że wyraża wolę udziału w tych czynnościach, co skłoniło sąd krajowy, do którego wniesiono sprawę, do powtórzenia tych czynności, w szczególności poprzez przeprowadzenie dodatkowego przesłuchania świadka, w którym to przesłuchaniu oskarżony miał możliwość pełnego uczestniczenia.**

Podpisy